

ปายะห้เนะยาดินายู (มันยาคทึจะเป็นนายู)

ความเป็นชาติพันธุ์ ความหมาย

และการต้อรองงมลายูในชีวิตประจำวัน

จังหวัดปัตตานีในห้วงกลางปี พ.ศ. 2548 เป็นห้วง “วิกฤตการณ์ภาพตัวตน” เพราะไม่มีทางรับรู้ความจริงในด้านอื่นได้เลยนอกเหนือไปจากภาพของแดนมิกสัณญ์ ซึ่งมีผู้เสียชีวิตรายวันจากการลอบวางระเบิดและการชุมนุมโจมตี คำว่า “สามจังหวัดชายแดนภาคใต้” อันหมายถึง ปัตตานี ยะลา นราธิวาส รวมไปถึงบางส่วนของจังหวัดสงขลา ถูกกล่าวถึงในฐานะเขตแดนทางภูมิศาสตร์ที่แปลกปลอมและอันตรายต่อรัฐไทย ณ เวลานั้น บรรยากาศของความหวาดระแวงได้เข้าปกคลุมชีวิตประจำวันของคนในภูมิภาคอื่นมากขึ้น การศึกษานี้จึงเริ่มต้นจากการตั้งคำถามถึงเสียงอันหลากหลายของความเป็นมลายู ผ่านการทบทวน “ภาพแทนตน” ของปัตตานีซึ่งเน้นรัฐและความเป็นชาติพันธุ์จากมติประสพการณ์ของผู้คนหลากชั้นหลายระดับจำนวนมากที่รับรู้ถึงการเข้ามาของรัฐและกระบวนการสร้างความเป็นชาติในวิถีที่ต่างกันทั้งในแง่มิติทางวัฒนธรรมและอารมณ์ความรู้สึกตามลักษณะของการสนทนาหรือปฏิสัมพันธ์แบบวิถีวิชาชีพระหว่างปฏิบัติการที่เป็นทางการกับปฏิบัติการประสาชาวบ้าน ทำให้ภาพ

ของความเป็นชาติพันธุ์เป็นสิ่งที่ขึ้นอยู่กับการประกอบสร้างทางสังคมและวัฒนธรรม รวมไปถึงวงศักรวามว่านเครือของความทรงจำและเรื่องเล่าต่างๆ ผ่านประสพการณ์ของผู้คนที่ร่วมประกอบสร้างตนเองขึ้นตามความหมายและรูปแบบที่แตกต่างกันในแต่ละห้วงบริบท ดังนั้น คำว่าที่ว่่า “มลายูคือใคร” จึงได้เปลี่ยนมาสู่คำถามใหม่ว่่า “ความเป็นมลายูถูกอธิบายอย่างไร” อันสะท้อนให้เห็นถึงภาวะที่เข้ามากำกับคำอธิบาย ซึ่งมีลักษณะเป็นพลวัตตามประสพการณ์และความนึกคิดของผู้คนนั่นเอง

คอลัมน์พิเศษ “ย่อยววิทยานินพนธ์” ฉบับนี้ศึกษาความเป็นชาติพันธุ์ของมลายูมุสลิม ภายใต้บริบทของกระแสอิสลามมานูวัตร์และอำนาจรัฐไทย ในงานนี้ผู้ศึกษาได้พยายามทำความเข้าใจความเป็นชาติพันธุ์ของมลายูมุสลิมผ่านการพิจารณา “ประสพการณ์” และ “ความทรงจำ” ของผู้คนในปะนาเฆะ ซึ่งเป็นชุมชนประมงแห่งหนึ่งในจังหวัดปัตตานี โดยพิจารณาประเด็นเรื่องเล่าเกี่ยวกับประสพการณ์และความทรงจำของผู้คนที่หลากหลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มบุคคลที่มีภูมิหลังแตกต่าง

**การศึกษาที่เริ่มต้นจากการตั้งคำถามถึงเสียง
อันหลากหลายของความเป็นมลายู ผ่านการทบทวน
“ภาพแทนตน” ของปัตตานี ซึ่งเน้นรัฐและความเป็นชาติพันธุ์จากมิติ
ประสบการณ์ของผู้คนหลากหลายระดับ
จำนวนมากที่รับรู้ถึงการเข้ามาของรัฐและกระบวนการสร้างความ
เป็นชาติในวิถีที่ต่างกัน**

กันในเรื่องอาชีพ ฐานะทางเศรษฐกิจ การศึกษา แนวคิด แนวปฏิบัติในทางศาสนาอิสลามได้สะท้อนให้เห็นมุมมองของกลุ่มบุคคลดังกล่าวในเรื่องความเป็นมลายู มุมมองดังกล่าวได้สัมพันธ์กับพลวัตประวัติศาสตร์ที่กระแสนิสลามานุวัตร และการแผ่ขยายของอำนาจรัฐไทยได้พัดพาเข้ามาสู่ชุมชน ส่วนกรณีศึกษา “พลวัตความเป็นมลายู” ในปะนาเระจะบ่งบอกหรือถกเถียงกับงานศึกษาความเป็นมลายูที่มีมาก่อนหน้า และจะนำไปสู่ความเข้าใจสภาวะของความเป็นมลายูที่ต้องสัมพันธ์กับกระแสปฏิรูปทางศาสนาอิสลามและปฏิบัติการทางอำนาจของรัฐในชุมชนมลายูมุสลิมของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ของ ศรยุทธ เอี่ยมเอื้อยุทธ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต พ.ศ. 2551

จากการศึกษาพบว่า ความเป็นมลายูเป็นสิ่งที่ถูกกล่าวถึงและศึกษากันมายาวนานแล้ว ทว่าความเป็นมลายูในฐานะความเป็นชาติพันธุ์กลับเป็นสิ่งที่ถูกรวบไว้อยู่ภายใต้ความหมายไม่ก็อย่าง เช่น ในแง่มุมของพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ความเป็นมลายูแทบไม่มีรายละเอียดอะไรอื่นนอกเหนือไปจากพัฒนาการของรัฐที่ถูกกำหนดขึ้นบนฐานของการเปลี่ยนแปลงทางชะตากรรมของราชอาณาจักรสยามทั้งในช่วงก่อนและหลังเข้าสู่รัฐสยามอย่างเต็มรูปแบบ ในขณะที่การหันมาทำความเข้าใจกับ

“นานาผู้คนในปัตตานี” ซึ่งรวมถึงสามัญชนทั่วไป กลับเป็นภาพของการศึกษาทางชาติพันธุ์ที่แยกออกจากความเป็นชาติอย่างเด็ดขาดปราศจากการพิจารณาปฏิบัติการทางวัฒนธรรมที่เป็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างกัน และสุดท้ายการอธิบายภาพชีวิตทางวัฒนธรรมของความเป็นมลายูกลับเป็นเพียงภาพสองภาพที่ดูแย้งกันระหว่างการเป็นโจรหรือผู้ก่อการร้าย กับการเป็นชาวบ้านผู้บริสุทธิ์ ซึ่งพบว่าชุมชนมลายูมุสลิมมีพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ ซึ่งเมื่อเริ่มแรกได้ให้ความสำคัญกับความ เป็นท้องถิ่นที่ก่อตัวจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ในชุมชนในรูปแบบของการแต่งงาน การใช้ทรัพยากร ตำนาน หรือความเชื่อต่างๆ ความเป็นมลายูจึงปรากฏตัวอย่างไม่ชัดเจน ไม่ได้แยกแยะจากความเป็นคนปะนาเระ ซึ่งมีร่วมกับคนไทยและคนจีนในชุมชน จึงไม่ใช่ความรู้สึกที่ต่างชั่วคราว แต่เมื่อกระแสนิสลามานุวัตรและอำนาจรัฐไทยได้แผ่ขยายเข้ามาทำลายและย่อยสลายความเป็นท้องถิ่น ทำให้กระบวนการต่อรองและปรับตัวรูปแบบต่างๆ เกิดขึ้นในชีวิตทางสังคมและวัฒนธรรมของมลายูมุสลิมสุดท้ายความเป็นชาติพันธุ์ของมลายูมุสลิมได้กลายเป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นโดยคนมลายูมุสลิมเองเพื่อยืนยันตัวตนของพวกเขาและเธอ ภายใต้การเผชิญหน้ากับกระแสนิสลามานุวัตร และอำนาจรัฐไทย ซึ่ง

ดูเหมือนว่าในช่วงเวลาดังกล่าวความเป็นมลายูได้ซ้อนทับกระชั้นแนบกับความเป็นมุสลิม และเริ่มมีรอยแตกกับคนไทยซึ่งมีภาษา วัฒนธรรม และศาสนาที่ต่างออกไป เพราะหลังจากปี พ.ศ. 2500 เป็นต้นมา ชุมชนแห่งนี้ได้ถูกผนวกเข้าเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาประมงเชิงพาณิชย์ พร้อมกับก้าวเข้ามาของกระแสอิสลามานวัตระลอกใหม่ ซึ่งได้ส่งผลให้โลกทัศน์และทัศนคติที่มีต่อตนเองและชุมชนของตนเปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะการเกิดกลุ่มที่ดีความหลักศาสนาอิสลามแบบใหม่ ซึ่งสอดคล้องกับการปรับตัวทางเศรษฐกิจและความคิดเรื่องเหตุผลนิยม ทำให้เกิดการตั้งคำถามต่อความเป็นมลายูในชุมชนที่ยังคงผูกพันอยู่กับวิถีการดำรงชีพแบบเดิม และมีวัตรปฏิบัติทางศาสนาแบบ “อิสลามพื้นบ้าน” ซึ่งได้กลายเป็นตัวแทนของความล้าหลังและงมงาย แต่การตีความหลักศาสนาที่แตกต่างกันก็ได้เป็นเกณฑ์ในการแบ่งกลุ่มคนในชุมชนอย่างตายตัว เพราะยังมีสายสัมพันธ์ด้านอื่นๆ เช่น ความเป็นเครือญาติ และความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจคอยเชื่อมโยงอยู่จนไม่สามารถแยกขาดจากกันได้

“ความเป็นมลายู” ได้ถูกตั้งคำถามที่สะท้อนถึงความสัมพันธ์กับรัฐไทยโดยตรง เมื่อเกิดเหตุการณ์และความรุนแรงขึ้นในจังหวัดปัตตานีในช่วงเวลาที่ผ่านมา กลุ่มที่ดีความหลักศาสนาอิสลามแตกต่างกันภายในชุมชนได้เกิดการปะทะและต่อรองความหมายของความเป็นมลายูผ่านสัญลักษณ์และพิธีกรรมต่างๆ เช่น การเข้าทรง การฝังศพ และ

มาไซยะยาวิ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงมุมมองต่อรัฐไทยและการยอมรับอำนาจอันชอบธรรมของรัฐที่คนแต่ละกลุ่มมีต่างกัน และความแตกต่างดังกล่าวยังปรากฏในสายสัมพันธ์เชิงเครือญาติทั้งในกลุ่มมลายูมุสลิมเองที่พยายามแยก “ความเป็นมุสลิม” ออกจาก “ความเป็นมลายู” รวมไปถึงกายยุติความเป็นเครือญาติระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ผ่านการตัดขาดความทรงจำที่มีร่วมกัน แต่ความเป็นมลายูก็ยังคงเป็นดังปริศนาที่ไม่มีคำตอบตายตัว และถูกนิยามขึ้นมาใหม่อยู่เสมอในวาระพิเศษ เช่น งานฮารีรายอที่ทำให้ข้อขัดแย้งและความแตกต่างถูกเพิกเฉยเพื่อปล่อยให้เรื่องเล่าและความทรงจำต่างๆ ได้ทำหน้าที่ฟื้นฟูและนิยามความหมายของความเป็นมลายูร่วมกันอีกครั้ง

วิทยานิพนธ์เรื่องนี้มีคุณค่าเป็นอย่างมาก ในการศึกษาความเป็นมลายูในฐานะที่เป็นความเป็นชาติพันธุ์ หากนำไปเปรียบเทียบกับข้อเสนอหรือข้อค้นพบในการศึกษาความเป็นมลายูทางมานุษยวิทยาที่มีความแตกต่างกันทั้งแนวคิด ประเด็นคำถาม และความต่างทั้งในเชิงกาลและเทศะที่มีการศึกษามาก่อนหน้านี้จะพบว่าความแตกต่างดังกล่าวเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงภายในสังคมและวัฒนธรรมของมลายูเองอย่าง โดยเฉพาะข้อเท็จจริงเชิงวิชาการที่อาจนำไปสู่การตั้งคำถามเพื่อศึกษาวิจัยหรือทำความเข้าใจในความเป็นมลายูอย่างลุ่มลึกมากขึ้นต่อไปได้ ■

เอกสารอ้างอิง

ศรยุทธ เอี่ยมเอื้อยุทธ . 2551. ปาเยะห์เนาะยาตินายู (มันยากที่จะเป็นนาย) ความเป็นชาติพันธุ์ ความหมายและการต่อรองของมลายูในชีวิตประจำวัน. วิทยานิพนธ์ สาขาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

